

képességet adnak, ezt nekünk kell kibontakoztatni.

A bűnt a kereszténység nemcsak jogi és pszichológiai szemmel nézi, hanem transzcendens értelemben fogja fel. A bűn a személy cselekedete, melyben a személy nem fogadja el Isten hívását. Amennyiben a bűn súlyosan érinti az alapvető szándékot, halálos bűnről van szó. A bocsánatos bűnök előkészítik a halálos bűnöket.

A könyv nemcsak tudományos érdeklődésre tarthat számot, hanem kitűnő eligazítást ad a gyakorlati kérdésekben is. Nemcsak a teológusok, hanem a kereszténység iránt komolyan érdeklődő hívek is haszonnal forgathatják. Érdeklődéssel várjuk a második kötetet is. (*Ecclesia*)

Varga Lajos

Az „Éneklő Egyház” első éve

Aki 1985 decemberében kezébe vehette a megújított liturgia szellemében – csaknem egy évtizedes munkával – készült „Éneklő Egyház” című könyvet, azt több meglepetés is érte. Már az alcím is jelzi, hogy nem egyszerűen a jól ismert „Hozsanna” népénekeskönyv átigazított változatát olvassa. A Werner Alajostól kölcsönzött költői cím alatt ugyanis ez áll: Római Katolikus Népénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal. De nem is a német nyelvterületen már 10 éve használt „Gotteslob – Katholisches Gebet- und Gesangbuch 1975” valamiféle magyar változatát, hanem a II. Vatikáni zsinat Liturgikus Konstitúciója nyomán szerkesztett, magyar hagyományokra támaszkodó, újszerű vállalkozást: valóságos katolikus vallási kompendiumot. Talán Pázmány Péter 1606-ban megjelent „Keresztényi imádságoskönyve” és 1613-ban megjelent „Kalauza” hasonlítható hozzá jelentőségében – mutatis mutandis. Éppúgy sürgős korigényt elégít ki napjainkban, mint Trident után Pázmány két műve. Segít tájékozódni a korszerű vallásos életben, liturgiában; igényességével előre mutat, fölfelé húz – énekest és imádkozót, egyszerű és műveltebb hívőt egyaránt.

Alkotói névtelenül meghúzódnak a Népénektár-Bizottság gyűjtőnév mögött, de aki kicsit is beletekint az 1488 lapos hatalmas gyűjteménybe, hamar észreveszi, hogy forrásai visszanyúlhatnak azokra a törekvésekre, amelye-

ket a Kis Magyar Uzuálisban és a Schola Hungarica tevékenységében, világhírű lemezein megismert. A XX. század elejétől kibontakozó liturgikus megújulásnak a század végére megérő gyümölcse az „Éneklő Egyház”. E folyamatos érésnek fogható jelei voltak az 1930-as években a Harmat-Sík: Szent Vagy Uram! (orgona- és énekkönyv), a piaristák által fordított Parsch Pius: Údvösség éve I–III, a bencés Szunyogh Xavér: Magyar–Latin Miszszáléja; majd a II. világháború után Bárdos Lajos–Werner Alajos „Hozsannája” és végül az 1970-es években a Kis Magyar Uzuális, valamint a Musica Sacra I–II. (jegyzet a szemináriumok énekóráihoz).

Mindezek a kiadványok, valamint a szkolák megjelenése az 1960-as évek végétől előkészítették a talajt az „Éneklő Egyház” számára. Mégsem jósolhatunk neki könnyű diadalutat. Következik ez a sajátos magyar és sajátos katolikus egyházzenei helyzetből.

A Zsinat Liturgikus Konstitúciójának értelmezése az egyházi zene megújítására, sajnos, nem volt egységes (ma sem az) sem az egyetemes, sem pedig a magyar egyházban. – Sokan úgy vélték, hogy eljött az ideje a középkori gregorián, illetve a gregoriánra támaszkodó liturgikus zene reneszánszának. Hihették, hiszen a Zsinat világosan megfogalmazta: „Az Egyház a gregorián korálist tekinti a római liturgia sajátos énekének. Ezért a liturgikus cselekményekben (elismerve a többi jogosultságát is) ennek kell elfoglalnia az első helyet. Ajánlatos, hogy a kisebb templomok használatára készítsenek egy kiadást egyszerűbb gregorián dallamokkal...” (Lit. Konst. 116–117. §).

Mások viszont úgy vélték, hogy korunknak is lehet sajátos egyházi dallam- és szövegvilága, és főleg a kisközösségek fiataljainak izlését kiszolgálva – nagyon különböző szintű zenei és szöveganyagot használtak fel liturgikus cselekményekben is.

Közben fokozatosan halványult templomainkban (főként a városokban) a hagyományos népének, a kanció: hiszen az 1930-as évek generációja kiöregedett, a fiatalok pedig nem ismerték, nem is szerethették tehát meg. A fiatalabb papi nemzedék alig tud latin nyelven olvasni; érthető, hogy idegennek érezte a latin gregoriánt is. Meg kellett érünk, hogy Kodály Zoltán országában a profán kórusok már-már jobban becsülik, éneklik a gregoriánt, mint az egyháziak a liturgiában.

A Zsinat utáni évtizedekben kibontakozó pluralizmus és a vele járó bizonytalanság min-

den változata megtalálható a magyar egyház liturgikus életében, így liturgikus énekében is.

Ilyen körülmények között kell az „Éneklő Egyháznak” utat keresnie, sőt utat mutatnia. Érthető tehát, hogy amikor a Népektár Szerkesztőbizottsága 1986. december 29-én összehívta tapasztalatcserére a lelképásztorokat, hitoktatókat, énekvezetőket a Központi Szemináriumba, a kétségtelen szép sikerek, eredmények mellett sok esett az objektív és szubjektív nehézségekről is.

Az első nehézség talán az „Éneklő Egyház” hatalmas anyaga, az egész vallási életet átfogni kívánó gazdagsága. A sokféle lehetőséget nyújtó ének-anyag (kanciók, gregorián), a bőséges liturgikus tájékoztatás, a hitbeli, erkölcsi tanítás stb. az összezsúfoltság benyomását kelti. Alapos előkészület, tájékozódás szükséges ahhoz, hogy valaki egy liturgikus alkalomra illő éneket, imádságot, elmélkedést megtaláljon, kiválasszon. Ha a lelképásztor, a hitoktató, az énekvezető nem készíti elő használatát, akkor az énekesek sok váratlan nehézségbe ütköznek.

Célszerű lenne az „Éneklő Egyház” hatalmas anyagát a következő kiadásban kettéválasztani. Az 1. kötetbe az énektár kerülhetne – kellő útmutatással –, a 2. kötetbe pedig a tanító és imádságos anyag. Természetesen ez új elrendezést, szedést kíván; de hogy az „Éneklő Egyház” valóban a népé lehessen, és egy új liturgikus egyházi kultúra kézikönyvévé válhasson, ez ki kerülhetetlen követelménynek látszik.

Az „Éneklő Egyház” szerkesztőinek nem titkolt modellje: a virágzó középkori magyar egyház liturgikus gyakorlata. Ez az erősen a hagyományokra építő szemlélet (a hagyományok értékét nem vonhatjuk kétségbe!) helyenként ütközik a II. Vatikáni zsinatnak inkább az ökeresztény gyakorlathoz visszatérő, illetve az új kezdeményezéseket is tiszteletben tartó irányával.

Bizonyos kettősség figyelhető meg az ének és a liturgikus anyag válogatásában, ajánlásában: egyrészt a középkori gregorián gyakorlatot szeretné a XX. században elfogadtatni (a magyar gregoriánnum megalkotásával), ugyanakkor a zsinati megújulás szabadabb választási lehetőségeit is biztosítja (hímnuszok, népi kanciók). Ugyancsak kettősség mutatkozik meg abban, hogy míg a felhasznált bibliai ének-szövegeket a régebbi magyar fordítások szerint közli – a kanciók hagyományos szövegét gondosan – de több helyen fölöslegesen is – átjavítja, korszerűsíti. Ez utóbbi nem kis nehézséget okoz az „Éneklő Egyház” nagyobb

közösségben használatakor, ti. beidegzett, régen használt szövegeket változtat meg.

A magyar gregoriánnum megalkotásában két-ségkívül a legjobb szakembereket mozgósította a Szerkesztőbizottság; mégis meg kell említenünk bizonyos következetlenséget a magyar szövegek hangsúlyának, szótaghosszúságának megítélésében a gregorián dallamra alkalmazáskor.

Kik és hol éneklük ma az „Éneklő Egyházat” Magyarországon? Elsősorban az a szűk réteg, amely a papnevelő intézetekben, szerzetházakban, katolikus gimnáziumokban, egyházközségi énekkarban, szkolában szakavatott vezetéssel megismerte, megszerette. Egyelőre kevés azoknak a lelképásztoroknak, hitoktatóknak, kántoroknak, énekvezetőknek a száma, akik vállalják az új gyűjtemény megismerését, bevezetését. Indítást is keveset kapnak rá: hiszen az „Éneklő Egyház” használata nem kötelező, csak fakultatív a Magyar Katolikus Püspöki Kar döntése szerint. Nem csodálható tehát, ha a Szerkesztő Bizottság így ajánlja a Bevezetésben a kézikönyvet: „... Félélemmel és elfogódottsággal indítjuk útnak e könyvet, érezve, hogy ennyire újszerű vállalkozást hiányosságok, hibák nélkül aligha lehet teljesíteni. Annak nehézségeit is éreztük, hogy sokféle igényt egybehangoljunk, s úgy adjunk napjainknak szóló könyvet, hogy vele a holnapot is előkészítsük. Így tehát a könyv kísérlet, s készségesek vagyunk a megfontolt bírálatok későbbi hasznosítására. Ha mégis bizakodunk sikerében, ez azért van, mert nem saját elgondolásainkat, alkotásainkat akartuk vele eljuttatni a hívekhez, hanem az Egyház örök kincseit...”

Egy év kevés idő egy ilyen újat kereső vállalkozás eredményének mérlegelésére. Nem is ezt kívántuk jelen írásunkban. Jól tudjuk, hogy az 50 évvel korábbi „Szent Vagy Uram!” énekeskönyv átütő sikerét sokkal kedvezőbb körülmények között is csak az első 10 év után érte el. Azt azonban máris kimondhatjuk, hogy a „mustármag reményével” szabad és kell tekintenünk erre a rendkívül értékes kézikönyvre. Ma talán még csak fiatalok százai érzik, hogy milyen igényes szellemi kincset kaptak benne. Az ő lelkes vállalkozásuk és a velük foglalkozó lelképásztorok, énekvezetők töretlen lelkesedése azonban biztosíték arra, hogy a ma még nagyon halk hangú és talán harmóniatlan magyar egyház a következő generációban már valóban „Éneklő Egyházzá” váljék. (Szent István Társulat)

Borián Tibor